

AHİ EVRAN

Ahi teşkilatının kurucusu Ahi Evran, Azerbaycan'ın Hoy şehrinde doğmuş, 1172-1262 yılları arasında yaşamıştır. Ahi Evren'in asıl adı "Nasîrüddin Ebü'l Hakayık Mahmud B. Ahmed"dir. Ünlü Türk bilgini, iktisatçı ve sanatkarı Ahi Evran ilk eğitimini doğum yeri olan Azerbaycan'ın Hoy şehrinde aldıktan sonra Horasan'a giderek ünlü alimlerden Fahreddin Razî'nin derslerine devam etmiştir. Ahi Evran gençliğinde Hoca Ahmet Yesevî'nin talebelerinden aldığı ilk tasavvuf terbiyesi ile yetişmiş ve olgunlaşmıştır. Ahi Evran, Hac vazifesini yerine getirdikten sonra o devrin mutasavvıflarının buluşma yeri olan Bağdat'a gitmiştir.

Selçuklu Sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında, kayınpederi Evhadü'd-Din Kirmani ile Anadolu'ya gelen Ahi Evran, Konya'da Sultan'a yazdığı Letaif-i Gıyasiye adlı kitabını sunar. 1205 yılında da Kayseri'ye gelen Ahi Evran, burada bir deri imalathanesi-tabakhane kurar. Kayseri'de devletin desteğini ile debbağları (dericileri) ve diğer sanatkarları da içine alan büyük bir sanayi sitesinin kurulmasına ve esnaf-sanatkarların teşkilatlanmasına öncülük etti. Bu yüzden, tarih boyunca Debbağların Pîri olarak tanınmıştır. Her sanat dalındaki birliklerin bir araya toplandığı bu siteler Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubat zamanında diğer şehirlerde de kurulmaya başlandı.

Sultan Alaeddin Keykubat'ın Ahi birliklerini desteklemesi sonucu Anadolu'nun birçok yerinde bu birlikler süratle gelişti. Bu dönem Anadolu Selçuklu Devleti'nin iktisadi olarak en parlak dönemi oldu. Denizli iline de giden Ahi Evran daha sonra Kırşehir'e gelerek Ahi birliklerinin teşkilatlandırılmasına hız verdi. Kırşehir'de debbağlık (dericilik) sanatını geliştirip yaygın hale getirdi. Daha sonra "Ahi Baba"lığa yükseldi. Ahi Evran, teşkilatına taze bir canlılık getirerek bütün Anadolu'da tanınan bir şahsiyet haline geldi.

Ahi Evran, eşi Fatma Ana'nın kurduğu dünyanın ilk kadın teşkilatı olan "Bacıyan-ı Rum" teşkilatını, bugün ki adıyla Anadolu Kadınlar Birliği'ni, de himaye etmiş ve her iki teşkilatın da büyümesi için çaba sarf etti. Ahi Evran kendi mesleği olan dericilik dalından başka 32 çeşit mesleğin gelişmesine öncülük etmiştir. Ahi Evran'ın Anadolu'da kurduğu Ahilik teşkilatı ahlâk, akıl, bilim ve çalışma olmak üzere dört temel esas üzerine kurulmuştur.

Ahi Evran'ın Selçuklu Sultanı II. İzzettin Keykavus'a sunduğu Letaif-Hikmet adlı kitap, sultanlara ve yöneticilere nasihat verici ve "Siyasetname" türü eserinde hükümdarlara şöyle seslenmektedir:

"Allah insanı, medenî tabiatlı yaratmıştır. Bunun açıklaması şudur: Allah insanları yemek, içmek, giyinmek, evlenmek, mesken edinmek gibi çok şeylere muhtaç olarak yaratmıştır. Hiç kimse kendi başına bu ihtiyaçları karşılayamaz. Bu yüzden demircilik, marangozluk, dericilik gibi çeşitli meslekleri yürütmek için çok insan gerekli olduğu gibi, bu meslek dallarının gerektirdiği alet ve edavatı imal etmek için de birçok insan gücüne ihtiyaç vardır. Bu yüzden toplumun ihtiyaç duyduğu ürünlerin üretimi için lüzumlu olan bütün sanat kollarının yaşatılması şarttır. Bununla da kalmayıp, insanların sonradan doğacak ihtiyaçlarını karşılamak için yeni sanat dallarının meydana getirilmesi gerekmektedir."

Hakkında birçok araştırma yapılan Ahi Evran Veli "Hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için, yarın ölecekmiş gibi Ahiret için çalı" Hadis-i Şerifi'ni kendisine rehber edinmişti. Ahilik teşkilatı mensuplarına dünyada yaşamak için bilgi, ahlak ve sanata, esnaf-sanatkarlar arasında yardımlaşma ve dayanışmaya, Ahiret için de takva ve iman esaslarına sınımsız sarılmaya ihtiyaç olduğunu sık sık hatırlatırdı. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda büyük görevleri olan ve binlerce sanatkarı yetiştirmiş olan Ahi Evran 1261 yılında 90 küsur yaşında şehit edilmiştir. Kabri Kırşehir'dedir.

Ahi Evran, ahlâk, sanat ve konukseverliğin uyumlu bir birleşimi olan Ahilik teşkilatını kurmuş ve bu kurumu son derece saygın bir kurum haline getirmiştir. Bu sivil toplum kuruluşu yüzyıllar boyunca bütün esnaf ve sanatkarlara yön vermiş, onların işleyişini düzenlemiştir. Ayrıca Ahilik, yeniçeriliğin kuruluşunda, Hacı Bektaş töreleriyle birlikte önemli rol oynamış, devlet adamları bu kuruluşa girmeyi onur saymışlardır. Örneğin Osmanlı hükümdarı olan Orhan Gazi ve oğlu Sultan Murat gibi padişahların yanı sıra devletin üst düzey yöneticileri birer ahi idiler